

כוחה תורה

זה הדהים את העולם הרפואי בארץ: לפני אחד מהפרופסורים הגדולים בזמנו הונח שרטוט מדויק של מח האדם. המשרטט: לא אחר מאשר מרן החזון אי"ש זצוק"ל ■ מה הביא אותו לשרטט את אותו שרטוט, שנחשף כאן לראשונה במוסף החג של 'קו עיתונות'? מדוע השרטוט הזה היה תלוי במשך שנים בחדרו של מנהל המחלקה בבלינסון? האם היו עוד שרטוטים כאלה לרופאים אחרים? ומה היו דעות הרופאים על כך? חנני בלייך התחקה אחר פרטי המקרה המסתורי, פנה למשפחת הרבנים גריינמן שארי בשרו של החזו"א, שוחח עם כותב קורותיו של החזו"א הסופר הרב אהרן סורסקי ועם ד"ר משה רוטשילד, מייסד 'מעייני הישועה' שמחזיק ברשותו שרטוט דומה של החזו"א ללב האדם, וניסה לפתור את התעלומה: כיצד ידע מרן החזו"א את רזי הרפואה?

• חנני בלייך

מסתורי, פנינו לאחים הרבנים לבית גריינמן, אחייניו של מרן החזו"א (שהיה דוד של אביהם), שחלקם עוד גדלו כצעירים בתוך ביתו והיו עדים לדברים רבים בתוך הקודש פנימה, ושמעו את הסיפור המלא שעבר בתוך משפחתם, עם השמות והסימוכין לכל הפרטים. מהם ביקשנו לשמוע את הסיפור המלא, והגירסא האמתית לשרטוט המסתורי של החזו"א, המצורף לכתבה זו.

"המקרה שעליו אנחנו מדברים", הם פותחים, "היה באדם ששכב בבית-החולים 'בלינסון', לאחר שהתגלה אצלו גידול בראשו. פרופ' הרדן אשכנזי, שהיה מנהל המחלקה הנוירו-כירורגית בבלינסון, אחד הרופאים הידועים בעולם ומומחה בעל שם עולמי, ואתו צוות הרופאים שהיה בזמנו, עמלו ובדקו את החולה, והחליטו שאי אפשר לבצע בו ניתוח, משום שאם יבצעו בו ניתוח, החולה ימות ללא ספק. בני המשפחה שלו לא ידעו את נפשם, ואחד מבני המשפחה של אותו חולה הגיע למרן החזו"א, סיפר לו את כל פרטי המקרה ושאל אותו מה עושים. החזו"א, בתשובה, לקח פיסת נייר, צייר כיצד נראה הראש מבפנים, צייר חיצים לכאן ולכאן, ואחרי זה אמר ליהודי: תגיד לפרופ' אשכנזי שהוא כל הזמן חושב כיצד הוא הולך בניתוח מכאן לכאן, אך בעצם, שידע שאם הוא יבוא מהצד השני שאני מסמן לו כאן בחץ, דרך שם כן אפשר לבצע את הניתוח!".

בן המשפחה חזר בבהילות לפרופ' אשכנזי, שלא היה אדם דתי, ואמר

מזה שנות דור מועבר סיפור שאין כמעט היודעים את מקורו המדויק, עד כמה הוא נכון והאם בכלל יש אליו הוכחות: מדובר בסיפור המסופר על מרן החזון-אי"ש זצוק"ל בכמה וכמה גירסאות, שכל אחת מהן שונה מהותית מחברתה, אך העיקרון העובר בהן הוא שווה: אל מרן החזו"א הגיע מקרה רפואי סבוך. הרופאים המומחים שטיפלו במקרה הרימו ידיים ולא מצאו פיתרון רפואי לבעיה. מרן החזו"א ישב, הוציא דף ועט - ושרטט לרופאים בדיוק כיצד יש לפתור את הבעיה, שאכן נפתרה לבסוף בצורה הטובה ביותר.

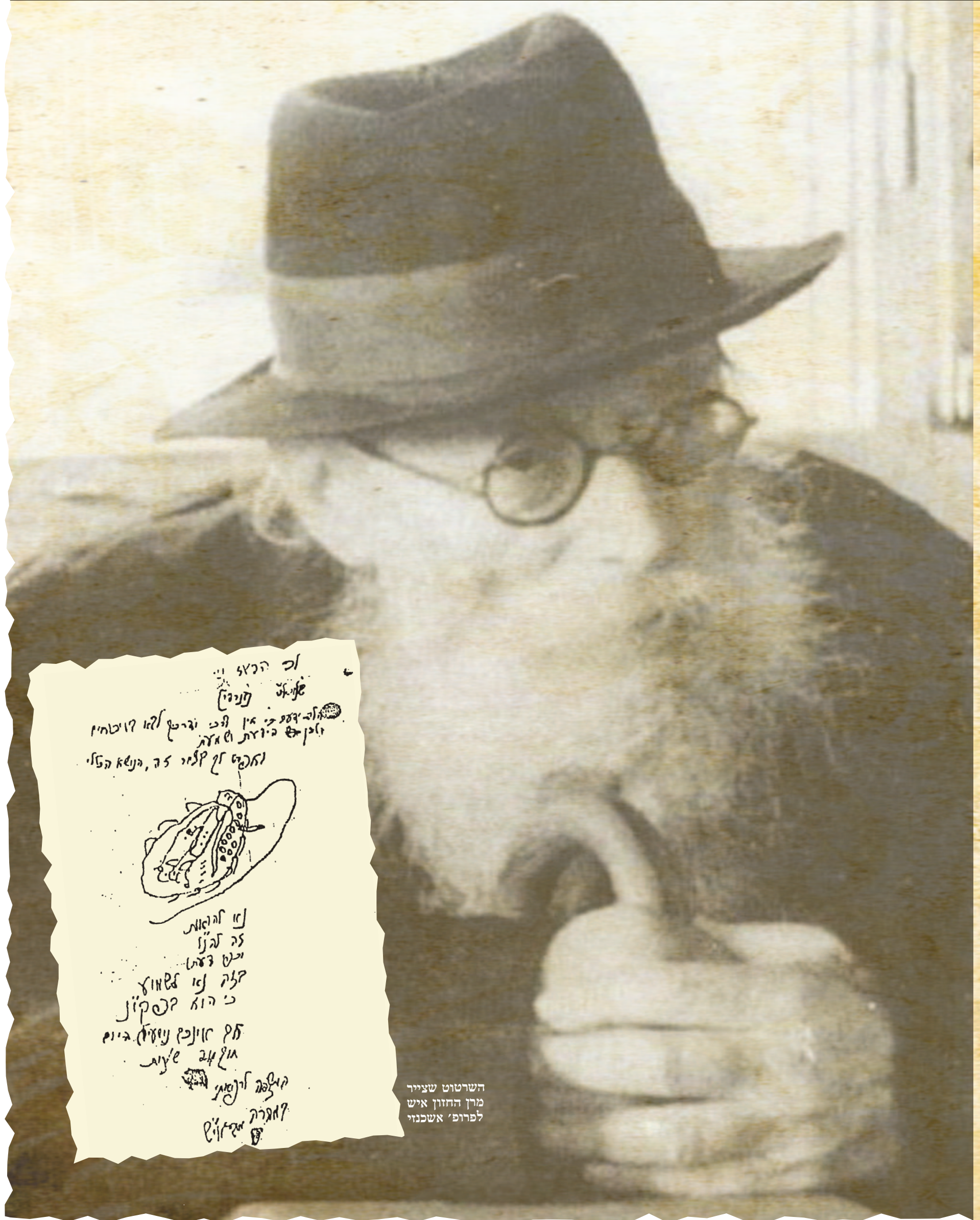
כבר שנים רבות ששומעי הסיפור, שילדי הדור הזה ושלפניו גדלו עליו, מוצאים בסיפור הזה עוד הוכחה ניצחת שהכל נמצא בתורתנו הקדושה. החזו"א הרי מעולם לא למד רפואה, לא השתלם בשום בית-חולים כלשהו ולא הוסמך כרופא. תשובותיו בעיני רפואה, אם-כן, היו ונותרו חידה עלומה שאין פותר לה, אבל מסמך נדיר שהגיע לידי 'קו עיתונות', הציף את הסיפור מחדש: על פיסת הפתק, שעוד רגע קט תוכלו לקרוא את סיפורו המלא, מצוי השרטוט המקורי אותו שרטט החזו"א לרופא המומחה, ובו מצא את הפיתרון הרפואי למקרה הסבוך שלפניו.

אז מה באמת קרה שם?

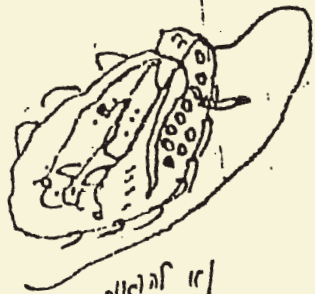
לצורך הבנת סיפור הרקע של השרטוט המקורי, הנדיר ובמיוחד הכה

מח האדם בשרטוט שהדהימה את בכירי העולם הרפואי בתקופתו

אם הרצו
שלא תיפול
הוא יצטרך
ללכת ויחזיק
בזרועותיו
ואם לא
יחזיק
בזרועותיו
הוא יפול
ואם לא
יפול
הוא יחזיק
בזרועותיו
ואם לא
יחזיק
בזרועותיו
הוא יפול

אם הרצו
שלא תיפול
הוא יצטרך
ללכת ויחזיק
בזרועותיו
ואם לא
יחזיק
בזרועותיו
הוא יפול
ואם לא
יפול
הוא יחזיק
בזרועותיו
ואם לא
יחזיק
בזרועותיו
הוא יפול

השרטוט שצייר
מרן החזון איש
לפרופ' אשכנזי

לו: הייתי אצל החזו"א, והוא אמר לי: שמעתי על פרופ' אשכנזי, אני יודע עליו. והנה, הוא שרטט לי שרטוט שהבאתי איתי כאן, ואמר שאם תלך בניתוח לפי החצים שהוא שרטט, כן ניתן לבצע את הניתוח, ואפשר לעשות זאת. "פרופ' אשכנזי הסתכל על הדף", מספרים האחים לבית גריינימן, "ומיד אמר לו: תשמע, זאת דרך חדשה שכלל לא עשינו אותה עד היום, וזוהי גם דרך מאד מאד מסוכנת, אבל אם מי שאמר לעשות אותה הוא איש גדול כמו החזו"א, אני אעשה את זה".

"אצלנו השיעור הוא 72 שעות"

פרופ' אשכנזי הביט בשרטוט במשך זמן ארוך, ולמד אותו. "הוא הסתכל ובדק את השרטוט של החזו"א במשך הרבה זמן, הדגיש שוב שמדובר בדרך חדשה לגמרי, ואז הוסיף עוד משהו לבן משפחתו של אותו חולה: אני אעשה את הניתוח, אבל דבר אחד תדע: שאם אחרי 24 שעות הבן-אדם לא יתעורר, אז הוא מת. אך בכל זאת, אעשה את הניתוח לפי הדרך שהציע החזו"א".

ואכן כך היה, ופרופ' אשכנזי התכונן לניתוח. "כמובן שהוא לקח אתו צוות רופאים, ויחד הם למדו באיזו דרך ושיטה בדיוק לבצע את הניתוח, וביצעו אותו".

הבעיה הייתה לאחר תום הניתוח. "עברו 24 שעות, והבן-אדם לא התעורר, ובני המשפחה החלו לחשוש מאד. אותו בן משפחה שהיה אצל החזו"א, חזר אליו כעת וסיפר לו מה שקרה. אמר לו החזו"א: אצלנו השיעור הוא 72 שעות! בני המשפחה קיבלו את המסר, וחיכו לבאות. ואכן, אחרי 72 שעות הבן-אדם התעורר!..."

היה זה מקרה מדהים בו ניכר הידע העצום של החזו"א בכל רזי עולם ופקחותו לעין כל, ולאנשי הרפואה בפרט. לאחר אותו מקרה, פרופ' אשכנזי מיסגר את השרטוט הזה, ולכל אורך חייו השרטוט הופיע אצלו בתוך חדרו שבבית החולים בילינסון בתוך מסגרת, כשהוא מציג לעין כל את הסיפור המופלא.

"החזו"א לא רק ידע רק את זה", אומרים לנו האחים לבית גריינימן, אחייניו, "הוא ידע הכל. אמנם, המקרה הזה שפרטיו עברו במשפחתנו במדויק הוא יוצא דופן, מאחר שנכון שהחזו"א היה מייצג לא פעם לאנשים בנושאי רפואה, אך אף פעם לא היה מקרה שהוא שרטט שרטוט כזה, אחרי שכבר כל הרופאים החליטו שלא מנתחים, ופתאום בא אדם כמו החזו"א, שאינו רופא או סטודנט לרפואה, ומשרטט על פיסת נייר ואומר להם מה ואיך לעשות. זה כבר היה חידוש עצום גם עבורנו".

הפאזל הזה, של שפיכת האור על הסיפור האמיתי והמלא על השרטוט של החזון-אי"ש, לבניתיים מתחיל להתמלא, אך כאשר פנינו לרב אהרן סורסקי, הסופר הנודע שחיבר ספרי ביוגרפיה רבים על גדולי ישראל מהדורות האחרונים ומי שחיבר את הספר "החזון אי"ש בדורותיו", התברר לנו כי דווקא באשר לפרופ' אשכנזי האמור, לו ולחזו"א הייתה מסכת ידידות מסוימת, שהגיע לידי ביטוי בחליפת מכתבים בנושאי רפואה, בהם החזו"א ייעץ לו לא אחת ולא שתיים.

מה הוביל למסכת הידידות הזו? יתכן שהסיפור האמור, שכה הרשים את פרופ' אשכנזי, עד שהמשיך להתייעץ אתו לאורך שנים.

בזמנו, לפני קרוב ל-50 שנה, כאשר שקד הרב סורסקי על כתיבת הספר על החזו"א, הוא פנה אל פרופ' אשכנזי וביקש לשוחח אתו לצורך כתיבת פרק מיוחד בספרו. אשכנזי קיבל אותו בביתו

הדחים את עולם הרפואה. מרן החזון איש בתמונה שצולמה בשנת תש"י

"כן הדגיש והטעים הפרופ' באוזניי: 'כמעט כל אחרי מגע חדש עם החזו"א, הייתי נשאר משתומם, ולכן הוא כמעט האישיית היחידה בחיי שעשתה עלי רושם כה חזק ובל ימחה. יש בימינו מה שקרוי 'טרסט מוחות' (סיעור מוחות), צוות משולב של מאות מדענים ומחשבים אלקטרוניים, המסוגל לפתור כל בעיה בכל שטח. לעיני רוחי הצטייר החזו"א כמי שמקפל במוחו הרבה יותר ידע ושכל, יותר מכל שפע הידע האצור בכל מאות המדענים והמחשבים'. ועוד אמר לי אז", מספר סורסקי בספרו: "המציאות הרפואית מולידה בכל יום בעיות חדשות. כמעט בכל עת עומד אני בהכרעות גורליות שיש בהן לגזור חייהם של בני אדם. אף היום, 15 שנה אחרי פטירת החזו"א, קורה לי הרבה פעמים שאני מתלבט בבעיה קשה בלי פתרון, שחולף בי הרהור אמת: אילו רק יכולתי להתייעץ בחזו"א..."

בהמשך הספר, כותב סורסקי: "תלמידו של החזו"א, הרב שרגא פייבל שטיינברג זצ"ל, שהיה יהודי חשוב, סיפר לי על ילד שנזקק לניתוח מסובך במוחו, אבל הנוירו-כירורג המומחה פרופ' הרדן אשכנזי, סירב לעשות את הניתוח אלא אם יחליט על כך החזו"א. הרב פייבל הראה לי את הפתק שכתב החזו"א לרופא, לאמור: 'מאד קשה לי כי נפלה עליי ההכרעה, אבל רצוני לקוות כי מן השמים יצליחוהו', בתופסת חתימת ידו - אי"ש קרליץ".

במקום אחר בספרו של סורסקי, מסופר הסיפור האמור על השרטוט, בגירסא שונה, מה שמביא אולי למחשבה ששרטוט מעין זה היה יותר מפעם אחת. וכך זה מובא בספר: "בידי ד"ר רוטשילד בבני ברק, שמור מסמך מעניין: תרשים מצויר של לב האדם, מעשה ידי של החזו"א, בתוספת קווים של תוואי מסלול הנתיחה אשר הציע לאחרים במקרה פלוגי".

פנינו לד"ר הרב משה רוטשילד המוזכר בספר, מייסדי ביה"ח מעייני הישועה בבני ברק, שסיפר לנו ששרטוט שכזה של הלב ע"י החזו"א אכן נמצא ברשותו, והוסיף לומר לנו: "היה זה שרטוט של הלב שהחזו"א שרטט בצורה מקצועית מאד עבור רופא מסוים. הראיתי את זה לרופאים גדולים והם אמרו לי: אנחנו לא מאמינים שמי שלא למד רפואה יכול לבצע שרטוט שכזה".

"צריך להדגיש", אומר לנו גם הרב סורסקי לסיום, "החזו"א לא קרא ספרות רפואית, לא עשה מחקר ולא ביקר באוניברסיטה מימיו, ואף על פי כן - היה בקי בענייני הרפואה בצורה מדהימה".

שבתל אביב לראיון מרתק על אודות קשריו עם החזו"א, אך המעניין הוא, לפי עדותו של סורסקי באוזניו, כי דווקא את הסיפור המעניין מכל, שאותו קראתם קודם ועל אודות פרטיו אין ספק, הוא לא סיפר לו. הרב סורסקי, שמכיר את הסיפור היטב ואף הביא אותו בספרו (בגירסא שונה), לא ידע כי פרופ' אשכנזי הוא אותו פרופ' שקיבל את שרטוט המח ממרן החזו"א. "אשכנזי סיפר לי שכאשר התלבט בענייני ביצוע ניתוחים שונים, הוא שלח לחזו"א שאלות בכתב, והחזו"א השיב לו לא פעם תשובות ושאלות בכתב משלו בענייני רפואה", אומר הרב סורסקי, "אבל הוא לא סיפר לי משום מה אודות הצויר שהוא קיבל מהחזו"א, עליו לא ידעתי באותו הזמן".

באדיבותו של הרב סורסקי, הנה הקטע המלא של השיחה עם פרופ' הרדן אשכנזי, מתוך ספרו "החזון אי"ש בדורותיו": "בעת שביקרתי במעונו בשנת תשכ"ט, שח לכותב השורות פרופ' הרדן אשכנזי מבית החולים בילינסון, מנתח מומחה שפרסומו גדול בכל העולם, שהיה מחליף דעות עם החזו"א בהרבה מקרים, בעייתיים לרוב, כשהיה קובע שצריך לנתח פלוגי במוחו עקב גידול סרטני וכדומה, ובני המשפחה הלכו לבקש את הסכמתו של החזו"א. לא פעם ביקש החזו"א לברר פרטים שונים לפני שמכריע אם לנתח או לאו.

"אילו רק יכולתי להתייעץ עם החזו"א"

"החזו"א היה מנסח בכתב ידו את שאלותיו, על גבי פיסות נייר קטנות, ומשגר אותן בידי השואלים אל הפרופ', ומקבל באמצעותם את הסבריו. 'תמיד התרשמתי', אמר לי הפרופ', 'רושם עמוק מהצורה בה הוא מציג שאלות נכונות שצריכות להישאל, ושואל בטעם. השאלות לימדו על ישרות-השכל ועל הבנה בנוירולוגיה ואנטומיה, כמו גם בכירורגיה המוחית. בשאלות שהעביר אליי, קלע תמיד אל נקודת השרש, אל מוקד הבעיה, והיה כמו לופת אותה בלב לבה.

"ואמנם, בכמה מקרים גורליים שיניתי את דעתי לאחר שהרגשתי רושם חדש, לאור דבריו הצודקים. זכורני", מספר פרופ' אשכנזי בראיון, "מקרה אחד בחולה מסוכן שהייתי מהסס אם לנתחו, והחזו"א שאל אותי במכתב לפשר ההיסוסים שלי, האם בשל סיבה זו או אחרת, ופירט את שתייהן. הצגתי באותו יום בשעת הרצאה לפני סגל הרופאים את מכתבו של החזו"א ואמרתי: ראו איך ניסח החזו"א בשני המשפטים הקצרים האלה את כל צדדי הבעיה המצויה לפנינו, בעת שבדואי כל רופא אחר היה ממלא בזה כרכים שלמים".